

HOTĂRÂREA CURȚII

26 iunie 1997*

Vereinigte Familiapress Zeitungsverlags- und vertriebs GmbH împotriva Heinrich Bauer Verlag

(cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare, formulată de Handelsgericht Wien)

„Măsură cu efect echivalent – Difuzarea ziarelor – Concursuri cu premii – Interdicție națională”

În cauza C-368/95,

având ca obiect o cerere adresată Curții, în temeiul articolului 177 din Tratatul CE, de către Handelsgericht Wien, de pronunțare, în litigiul pendent în fața acestei instanțe, între

Vereinigte Familiapress Zeitungsverlags- und vertriebs GmbH

și

Heinrich Bauer Verlag,

a unei hotărâri preliminare privind interpretarea articolului 30 din Tratatul CE,

CURTEA,

compusă din domnii G. C. Rodríguez Iglesias, președinte, G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida și L. Sevón, președinți de cameră, C. N. Kakouris, P. J. G. Kapteyn, C. Gulmann, P. Jann, H. Ragnemalm, M. Wathelet (raportor) și R. Schintgen, judecători,

avocat general: domnul G. Tesauero,

grefier: domnul H. von Holstein, grefier adjunct,

după examinarea observațiilor scrise prezentate:

– pentru Heinrich Bauer Verlag, de Michael Winischhofer, avocat în Viena,

* Limba de procedură: germana.

– pentru guvernul austriac, de Franz Cede, Botschafter în Ministerul Federal al Afacerilor Externe, în calitate de agent,

– pentru guvernul belgian, de Jan Devadder, director administrativ în Serviciul juridic din cadrul Ministerului Afacerilor Externe, în calitate de agent,

– pentru guvernul german, de Ernst Roeder, Ministerialrat în Ministerul Federal al Economiei, și de Sabine Maass, Regierungsraetin z.A. în același minister, în calitate de agenți,

– pentru guvernul olandez, de J. G. Lammers, consilier juridic suplănt în Ministerul Afacerilor Externe, în calitate de agent,

– pentru guvernul portughez, de Luis Fernandes, director al Serviciului juridic din cadrul Direcției Generale a Comunităților Europene din Ministerul Afacerilor Externe, Antonio Silva Ferreira, „Inspector Geral de Jogos” în cadrul Ministerului Economiei și Angelo Cortesao Seiça Neves, jurist în cadrul Direcției Generale a Comunităților Europene din Ministerul Afacerilor Externe, în calitate de agenți,

– pentru Comisia Comunităților Europene, de Claudia Schmidt, membru al Serviciului juridic, în calitate de agent,

având în vedere raportul de ședință,

după ascultarea observațiilor orale lui Heinrich Bauer Verlag, reprezentat de Michael Winischhofer, Harald Koppehele, avocat la Hamburg și Torsten Stein, profesor la Universitatea din Saarbruecken, ale guvernului austriac, reprezentat de Christine Stix-Hackl, Legationsraetin la Ministerul Federal al Afacerilor Externe, în calitate de agent, ale guvernului german, reprezentat de Bernd Kloke, Oberregierungsrat la Ministerul Federal al Economiei, în calitate de agent, ale guvernului olandez, reprezentat de J. S. van den Oosterkamp, consilier juridic la Ministerul Afacerilor Externe, în calitate de agent, ale guvernului portughez, reprezentat de Angelo Cortesao Seiça Neves, și ale Comisiei, reprezentată de Claudia Schmidt, în ședința din 12 noiembrie 1996,

după ascultarea concluziilor avocatului general prezentate în ședința din 13 martie 1997,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin Decizia din 15 septembrie 1995, primită la Curte la 29 noiembrie 1995, Handelsgericht Wien a adresat, în temeiul articolului 177 din Tratatul CE, o întrebare preliminară privind interpretarea articolului 30 din același tratat.

2 Această întrebare a fost adresată în cadrul unei acțiuni intentate de Vereinigte Familiapress Zeitungsverlags- und vertriebs GmbH, editor austriac de presă, împotriva Heinrich Bauer Verlag, editor de ziare stabilit în Germania, pentru a obține interzicerea vânzării pe teritoriul austriac de către acesta din urmă a publicațiilor care oferă cititorilor posibilitatea de a participa la concursuri cu premii, pentru încălcarea Gesetz ueber unlauteren Wettbewerb din 1992 (Legea austriacă privind concurența neloială, denumită în continuare „UWG”).

3 Heinrich Bauer Verlag editează în Germania săptămânalul „Laura” pe care îl distribuie, de asemenea, în Austria. Numărul din 22 februarie 1995 conținea un joc de cuvinte încrucișate. Cititorii care trimiteau soluția corectă puteau participa la o loterie cu două premii de 500 DM. Același număr conținea două alte jocuri, dotate unul cu premii de 1 000 DM și celălalt cu premii de 5 000 DM, care erau, de asemenea, acordate în același fel între persoanele care au furnizat răspunsurile corecte. Numerele următoare propuneau jocuri asemănătoare. Fiecare ediție indica faptul că în numărul următor se găseau jocuri noi.

4 Din ordonanța de trimitere rezultă că această practică este contrară dreptului austriac. Într-adevăr, articolul 9a alineatul (1) punctul (1) din UWG interzice în mod general să se ofere premii gratuite consumatorilor condiționate de vânzarea de bunuri sau de furnizarea de servicii. Articolul 9a alineatul (2) punctul (8) din UWG, care autorizează concursurile și loteriile pentru care „valoarea fiecărui bon de participare care rezultă din împărțirea sumei totale a premiilor puse în joc la numărul de bonuri de participare distribuite nu depășește 5 șilingi, iar valoarea totală a premiilor puse în joc nu depășește 300 000 de șilingi”, a fost declarat inaplicabil în presă printr-o lege de modificare din 1993. Prin urmare, din acel moment nu a mai existat nicio excepție pentru editorii de periodice de la interdicția de a propune consumatorilor să participe la o loterie.

5 Deoarece dreptul german privind concurența neloială nu conține nicio dispoziție similară, Handelsgericht Wien a estimat că interdicția de vânzare a periodicelor care rezultă din UWG era de natură să afecteze comerțul intracomunitar. Prin urmare, a suspendat judecata pentru a adresa Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 30 din Tratatul CE trebuie să fie interpretat în sensul că împiedică aplicarea legislației unui stat membru A care interzice unei întreprinderi cu sediul în statul membru B să distribuie, de asemenea, în statul membru A, publicația periodică pe care o produce în statul membru B, în cazul în care conține jocuri sau concursuri dotate cu premii care sunt organizate în mod legal în statul membru B?”

6 Mai întâi, este necesar să se amintească faptul că, în temeiul articolului 30 din tratat, sunt interzise între statele membre restricțiile cantitative la import, precum și orice măsuri cu efect echivalent.

7 În conformitate cu o jurisprudență constantă, constituie o măsură cu efect echivalent unei restricții cantitative orice măsură care poate împiedica, direct sau indirect, în prezent sau în viitor, comerțul intracomunitar (Hotărârea din 11 iulie 1974, Dassonville, 8/74, Rec., p. 837, punctul 5).

8 De asemenea, trebuie amintit că, în conformitate cu jurisprudența Cassis de Dijon (Hotărârea din 20 februarie 1979, Rewe-Zentral, 120/78, Rec., p. 649), constituie măsuri cu efect echivalent, interzise la articolul 30, obstacolele în calea liberei circulații a mărfurilor care rezultă, în lipsa armonizării legislațiilor, din aplicarea asupra mărfurilor provenite din alte state membre, unde sunt produse și comercializate în mod legal, a unor norme privind condițiile pe care trebuie să le îndeplinească aceste mărfuri (cum ar fi condițiile privind denumirea, forma, dimensiunile, greutatea, compoziția, prezentarea, etichetarea, ambalarea lor), chiar dacă normele în cauză sunt aplicabile fără deosebire tuturor produselor, atâ timp cât această aplicare nu poate fi justificată printr-un obiectiv de interes general de natură să primeze în fața cerințelor legate de libera circulație a mărfurilor (Hotărârea din 24 noiembrie 1993, Keck și Mithouard, C-267/91 și C-268/91, Rec., p. I-6097, punctul 15).

9 În schimb, nu poate împiedica, direct sau indirect, în prezent sau în viitor, comerțul între statele membre, în sensul jurisprudenței Dassonville, citată anterior, aplicarea la produse provenite din alte state membre a dispozițiilor naționale care limitează sau interzic anumite modalități de vânzare, cu condiția ca acestea să se aplice tuturor operatorilor în cauză care își exercită activitatea pe teritoriul național și cu condiția ca acestea să afecteze în același fel, în fapt și în drept, comercializarea produselor naționale și a celor provenite din alte state membre (Hotărârea Keck și Mithouard, citată anterior, punctul 16).

10 Guvernul austriac susține că interdicția în cauză nu este reglementată la articolul 30 din tratat. Conform acestuia, posibilitatea de a oferi cititorilor unei publicații periodice participarea la jocuri cu premii constituie o simplă metodă de promovare a vânzărilor și, prin urmare, o modalitate de vânzare în sensul Hotărârii Keck și Mithouard, citată anterior.

11 În cazul de față, trebuie constatat că legislația națională în cauză, deși se referă la o metodă de promovare a vânzărilor, se referă, în speță, chiar la conținutul produselor, întrucât jocurile vizate de aceasta fac parte integrantă din revista în care sunt inserate. În aceste condiții, aplicarea legislației naționale în cauză la faptele din speță nu trebuie să se refere la o modalitate de vânzare în sensul Hotărârii Keck și Mithouard, citată anterior.

12 În plus, întrucât constrânge operatorii stabiliți în alte state membre să modifice conținutul ziarului, interdicția în cauză compromite accesul produsului în cauză pe piața statului membru importator și, prin urmare, împiedică libera circulație a mărfurilor. Prin urmare, aceasta constituie, în principiu, o măsură cu efect echivalent în sensul articolului 30 din tratat.

13 Cu toate acestea, guvernul austriac și Comisia susțin că legislația națională în cauză are ca obiect menținerea pluralismului presei, care poate constitui o cerință imperativă în temeiul articolului 30 din tratat.

14 Aceștia subliniază în această privință că, la scurt timp după ce legea de dereglementare a concurenței, intrată în vigoare în Austria în 1992, a liberalizat, în special, organizarea concursurilor, editorii de presă au început să-și facă o concurență agresivă, prin acordarea de premii din ce în ce mai mari, în special sub forma posibilităților de participare la jocuri cu premii.

15 De teamă că micii editorii nu o să poată rezista acestei concurențe acerbe, legiuitorul austriac a exclus, în 1993, aplicarea pentru presă a articolului 9a alineatul (2) punctul (8) din UWG care, astfel cum rezultă din punctul 4 din prezenta hotărâre, autorizează într-o anumită măsură organizarea de concursuri și de loterii legate de vânzarea de produse sau de furnizarea de servicii.

16 În expunerea de motive a proiectului, guvernul austriac a subliniat, în special, că, datorită prețului de vânzare relativ scăzut al publicațiilor periodice, în special al cotidienele, exista un risc ca, în ciuda limitării sumelor prevăzută la articolul 9a alineatul (2) punctul (8) din UWG, consumatorul să acorde mai multă importanță posibilității de câștig decât calității publicației (Expunere de motive din proiectul guvernului, RV 365 Blg nr. 18. GP).

17 De asemenea, guvernul austriac și Comisia subliniază nivelul foarte ridicat de concentrare al presei austriece. Guvernul austriac observă că, la începutul anilor '90, cota de piață a celui mai mare grup de presă era de 54,5 % în Austria, în timp ce aceasta era de numai 34,7 % în Regatul Unit și de 23,9 % în Germania.

18 Trebuie subliniat că menținerea pluralismului presei poate constitui o cerință imperativă care să justifice o restricție față de libertatea de circulație a mărfurilor. Într-adevăr, acest pluralism contribuie la apărarea libertății de exprimare, astfel cum este protejată la articolul 10 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, libertate care figurează printre drepturile fundamentale garantate de ordinea juridică comunitară (a se vedea Hotărârea din 25 iulie 1991, Comisia/Țările de Jos, C-353/89, Rec., p. I-4069, punctul 30, și Hotărârea din 3 februarie 1993, Veronica Omroep Organisatie, C-148/91, Rec., p. I-487, punctul 10).

19 Cu toate acestea, în conformitate cu o jurisprudență constantă (Hotărârea Cassis de Dijon, citată anterior, Hotărârea din 13 decembrie 1990, Pall, C-238/89, Rec., p. I-4827, punctul 12 și Hotărârea din 6 iulie 1995, Mars, C-470/93, Rec., p. I-1923, punctul 15), trebuie ca dispozițiile naționale în cauză să fie proporționale cu obiectivul urmărit și ca acest obiectiv să nu poată fi atins prin măsuri care restrâng mai puțin schimburile comunitare.

20 Cu siguranță, în Hotărârea din 24 martie 1994, Schindler (C-275/92, Rec., p. I-1039, punctul 61), privind libertatea de a presta servicii, Curtea a hotărât că particularitățile loteriilor justifică faptul că autoritățile naționale dispun de o putere de apreciere suficientă pentru a stabili cerințele pe care le implică protecția jucătorilor și, în mod mai general, ținând seama de particularitățile socio-culturale ale fiecărui stat membru, protecția de ordin social, atât în ceea ce privește modalitățile de organizare a loteriilor și valoarea premiilor acestora, cât și alocarea profiturilor pe care acestea le aduc. De asemenea, aceasta a considerat că este sarcina autorităților naționale să aprecieze nu numai dacă este necesar să se restrângă activitățile loteriilor, ci, de asemenea, dacă este necesar să fie interzise, sub rezerva faptului ca aceste restricții să nu fie discriminatorii.

21 Cu toate acestea, jocuri precum cele în cauză în litigiul în acțiunea principală nu sunt comparabile cu loteriile, ale căror caracteristici au fost examinate în Hotărârea Schindler, citată anterior.

22 Într-adevăr, faptele aflate la originea acestei hotărâri se referă exclusiv, astfel cum a subliniat în mod expres Curtea, la loterii organizate la scară mare, pentru care puterea de apreciere recunoscută autorităților naționale se justifică prin riscurile ridicate de delikte și de fraude pe care acestea le implică, ținând seama de valoarea sumelor care puteau fi colectate prin acestea și de câștigurile pe care le puteau oferi jucătorilor (punctele 50, 51 și 60).

23 În schimb, asemenea preocupări pentru protejarea ordinii sociale nu sunt prezente în acțiunea principală. Mai întâi, loteriile în cauză sunt organizate la scară mică și premiile acestora sunt mai mici; în continuare, acestea nu constituie o activitate economică independentă, ci doar un element printre altele din conținutul redacțional al unei reviste; în cele din urmă, legislația austriacă interzice în totalitate loteriile numai în presa scrisă.

24 De altminteri, trebuie subliniat că, atunci când un stat membru invocă cerințe imperative pentru a justifica o legislație care este de natură să împiedice exercitarea libertății de circulație a mărfurilor, această justificare trebuie să fie, de asemenea, interpretată în lumina principiilor generale de drept și, în special, a drepturilor fundamentale (a se vedea Hotărârea din 18 iunie 1991, ERT, C-260/89, Rec., p. I-2925, punctul 43).

25 Printre acestea figurează libertatea de exprimare, consacrată la articolul 10 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (Hotărârea ERT, citată anterior, punctul 44).

26 Or, interdicția de a vinde publicații care oferă posibilitatea de a participa la jocuri cu premii este de natură să aducă atingere libertății de exprimare. Cu toate acestea, trebuie amintit că articolul 10 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale admite faptul că pot fi aduse derogări la această libertate pentru a asigura menținerea pluralismului presei, în măsura în care sunt prevăzute de lege și sunt necesare într-o societate democratică (a se vedea Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 24 noiembrie 1993, Informationsverein Lentia și alții împotriva Austriei, A nr. 276).

27 Având în vedere considerațiile enunțate la punctele 19-26, trebuie, prin urmare, să se verifice dacă o interdicție națională precum cea în cauză în acțiunea principală este proporțională cu menținerea pluralismului presei și dacă acest obiectiv poate fi atins prin măsuri mai puțin restrictive atât pentru schimburile intracomunitare, cât și pentru libertatea de exprimare.

28 În acest sens, trebuie stabilit, pe de o parte, dacă ziarele care oferă, prin intermediul jocurilor sau al concursurilor, posibilitatea de a câștiga un premiu sunt în concurență cu întreprinderile mici de presă, presupuse a fi în incapacitatea de a oferi premii comparabile și pe care legislația aflată în litigiu trebuie să le protejeze, și, pe de altă parte, dacă o asemenea perspectivă de câștig constituie o incitare la cumpărare susceptibilă să provoace o schimbare a cererii.

29 Este de competența instanței de trimitere să aprecieze dacă aceste condiții sunt îndeplinite pe baza unei examinări a pieței austriece de presă.

30 În cadrul acestei examinări, aceasta trebuie să delimiteze piața produsului în cauză și să ia în considerare cotele de piață deținute de fiecare editor sau grup de presă și evoluția acestora.

31 Mai mult, în funcție de toate elementele care pot influența decizia de achiziționare, precum prezența sau nu a unei reclame pe prima pagină care subliniază posibilitatea de a câștiga un premiu, posibilitatea câștigului, suma premiului, legătura dintre câștig și rezolvarea unei probe care necesită un anumit grad de ingeniozitate, de îndemânare sau de cunoștințe, instanța națională măsoară, de asemenea, gradul de înlocuire posibilă, în viziunea consumatorului, a produsului în cauză cu ziare care nu oferă posibilitatea de a câștiga un premiu.

32 Guvernul belgian și cel olandez estimează că organul legislativ austriac putea să adopte măsuri mai puțin restrictive pentru libertatea de circulație a mărfurilor decât pur și simplu interdicția de a distribui ziarele care oferă posibilitatea câștigării unui premiu, precum acoperirea sau eliminarea, în ediția destinată Austriei, a paginii care conținea jocul cu premiu sau chiar indicația că cititorii rezidenți în Austria nu au posibilitatea de a câștiga un premiu.

33 În această privință, nu rezultă din dosar că interdicția în cauză împiedică comercializarea ziarelor care au adoptat una dintre măsurile menționate mai sus. Cu toate acestea, în cazul în care instanța națională constată că aceasta este situația, aceasta este disproporționată.

34 Prin urmare, având în vedere punctele anterioare, trebuie să se răspundă instanței naționale că articolul 30 din tratat trebuie să fie interpretat în sensul că nu împiedică aplicarea legislației unui stat membru care are ca efect să interzică pe teritoriul acestuia distribuirea, de către o întreprindere cu sediul în alt stat membru, a unei publicații periodice produse în acest din urmă stat în cazul în care conține jocuri sau concursuri cu un premiu, care sunt organizate în mod legal în acest din urmă stat, cu condiția ca această interdicție să fie proporțională cu menținerea pluralismului presei și ca acest obiectiv să nu poată fi atins prin măsuri mai puțin restrictive. Pentru ca aceste condiții să fie îndeplinite, trebuie, în special, ca ziarele care oferă, prin intermediul jocurilor sau al concursurilor, posibilitatea de a câștiga un premiu să fie în concurență cu întreprinderile mici de presă, presupuse a fi în incapacitatea de a oferi premii comparabile și ca o asemenea perspectivă de câștig să poată provoca o schimbare a cererii. În plus, interdicția națională nu trebuie să împiedice comercializarea ziarelor care, deși conțin jocuri sau concursuri cu premii, nu oferă cititorilor rezidenți în statul membru în cauză posibilitatea de a câștiga un premiu. Este de competența instanței naționale să aprecieze dacă aceste condiții sunt îndeplinite pe baza unei examinări a pieței naționale de presă în cauză.

Cu privire la cheltuielile de judecată

35 Cheltuielile efectuate de guvernele austriac, belgian, german, de Guvernul Țărilor de Jos și de guvernul portughez, precum și de Comisia Comunităților Europene, care au prezentat observații Curtii, nu pot face obiectul unei rambursări. Întrucât procedura are, în raport cu părțile în acțiunea principală, un caracter incidental față de procedura din fața instanței

naționale, este de competența acestei instanțe să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA,

pronunțându-se cu privire la întrebarea adresată de Handelsgericht Wien prin decizia din 15 septembrie 1995, hotărăște:

Articolul 30 din Tratatul CE trebuie să fie interpretat în sensul că nu împiedică aplicarea legislației unui stat membru care are ca efect să interzică pe teritoriul acestuia distribuția, de către o întreprindere cu sediul în alt stat membru, a unei publicații periodice produse în acest din urmă stat în cazul în care conține jocuri sau concursuri cu un premiu, care sunt organizate în mod legal în acest din urmă stat, cu condiția ca această interdicție să fie proporțională cu menținerea pluralismului presei și ca acest obiectiv să nu poată fi atins prin măsuri mai puțin restrictive. Pentru ca aceste condiții să fie îndeplinite, trebuie, în special, ca ziarele care oferă, prin intermediul jocurilor sau al concursurilor, posibilitatea de a câștiga un premiu să fie în concurență cu întreprinderile mici de presă, presupuse a fi în incapacitate de a oferi premii comparabile și ca o asemenea perspectivă de câștig să poată provoca o schimbare a cererii. În plus, interdicția națională nu trebuie să împiedice comercializarea ziarelor care, deși conțin jocuri sau concursuri cu premii, nu oferă cititorilor rezidenți în statul membru în cauză posibilitatea de a câștiga un premiu. Este de competența instanței naționale să aprecieze dacă aceste condiții sunt îndeplinite pe baza unei examinări a pieței naționale de presă în cauză.

Rodríguez Iglesias

Mancini

Moitinho de Almeida

Sevón

Kakouris

Kapteyn

Gulmann

Jann

Ragnemalm

Wathelet

Schintgen

Pronunțată astfel în ședință publică la Luxemburg, la 26 iunie 1997.

Grefier
R. Grass

Președinte
G. C. Rodríguez Iglesias